

ZÁRÓDOLGOZAT

Gurúz Boglárka

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Károly Róbert Campus

Kertészettudományi Intézet

Gyógy- és fűszernövények felsőoktatási szakképzési szak

**A valódi levendula (*Lavandula angustifolia*) termesztése és
turisztikai célú felhasználása saját vállalkozás példáján keresztül**

Belső konzulens:	Dr. Béltéki Ildikó egyetemi adjunktus
Belső konzulens intézete/tanszéke:	Növénytermesztési- tudományok Intézet / Agronómia Tanszék

Készítette:	Gurúz Boglárka

Gyöngyös

2024

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	2
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
2.1. A valódi levendula jellemzése	5
2.1.1. A valódi levendula botanikai jellemzői	5
2.1.2. A levendula drogjai, hatóanyagai	5
2.1.3. A levendula felhasználása	7
2.1.4. A levendula előfordulása, környezeti igényei, termesztése	10
3. A GYAKORLATI HELY BEMUTATÁSA	12
3.1. A Lilavirág Levendula Műhely bemutatása	14
4. A TÉMA KIFEJTÉSE	18
4.1. Alkalmazott termesztéstechnológia	18
4.2. Ápolási munkák	20
4.3. Betakarítás	21
4.4. Értékesítés és marketingtevékenység	23
4.5. A levendula a turizmusban	26
5. SZAKMAI ÖSSZEGZÉS	29
IRODALOMJEGYZÉK	31
ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	33
MELLÉKLETEK	34

1. BEVEZETÉS

Témaválasztásom egy mély személyes kötődésből ered – évekig dolgoztam levendulával saját egyéni vállalkozásom keretein belül. Bár a vállalkozás azóta megszűnt, ültetvényünk ma is sok munkát és örömet ad. Mindig is vonzottak a virágok és a fűszernövények, és mikor egy egészségügyi helyzet miatt pályát kellett váltanom, visszatértem korábbi szenvedélyemhez.

Korábban bárhol jártam is, mindenhol kerestem a különleges kerteket, arborétumokat, tanösvényeket és botanikus kerteket. Egy családi nyaralás során a Nyíregyházi Állatparkban maradandó élményt szereztem; bejáratam az 1. ábrán látható „Illatkertet”. A koncepció nagyon egyszerű volt: az állatkert botanikai részlegén egy rövid ösvényen erősen illatozó növényeket gyűjtöttek össze és ültettek egymás mellé. Az itteni növények szépek, hasznosak, és különösen illatosak voltak. Néhány tábla segített őket jobban megismerni, így az ösvény oktatási és ismeretterjesztési célokat is szolgált. A többféle érzéket megragadó, mégis végtelenül egyszerű megoldás magával ragadott, és innentől kezdve szerettem volna én is létrehozni valami hasonlót.

1. ábra: Maradandó élményt jelenő sétám a Nyíregyházi Állatpark Illatösvényén
(Forrás: Gurúz Tamás, 2016. augusztus 18.)

Egy kis kutatás után arra jutottam, hogy a változó környezeti tényezőket figyelembe véve érdemes olyan növények termesztésével foglalkozni, amik kedvelik a mediterránra hasonlító éghajlatot. Olyan fűszernövényt kerestem, aminek nem okoz gondot a tartós szárazság, a sok napsütés, illetve nem igényel túl sok gondozást. Korábban a család

hobbikertjében termesztettünk pár növényt, és mivel ez egy kisebb hegy tetején helyezkedik el, itt jól meg tudtam figyelni az időjárásnak való kitettség erejét. Hasonló gondolatokat olvastam később szakirodalmakban is, melyek szerint a mediterrán fajok telepítésével csökkenteni lehet a felmelegedés okozta szélsőséges időjárás károkozását, illetve a szükséges öntözés mértékét (Bernáth et al., 2012). Emellett fontos szempont volt számomra, hogy a választott növény sokféleképpen hasznosítható legyen. Egyelőre egyféle növénnyel szerettem volna dolgozni. Kutatások, illetve személyes tapasztalatok gyűjtése után a levendula mellett döntöttünk, fő növényünknek pedig a *Lavandula angustifolia* Mill.-t választottuk. Dolgozatomban elsősorban ezzel a fajtával foglalkozom, de a levenduláról általánosságban is írok pár gondolatot.

A termesztés viszonylagos egyszerűsége, illetve a környezeti tényezőkhöz való sikeres alkalmazkodás mellett a levendula sokrétű felhasználása vonzott. Vállalkozásom indításakor nem fogyasztási célú termékek készítését terveztem, hanem ajándéktárgyak alapanyagként és turisztikai jellegű programok kellékeként terveztem felhasználni. Mivel a levendula szüretelése, szárítása, morzsolása és tárolása pár száz bokornál megoldható gépesítés és nagyobb anyagi beruházás nélkül, így remekül megfelelt a célomnak.

Készítettem többféle stílusú illatszákókat, fontam buzogányokat, tartottam levendula és más gyógynövények felhasználásával kézműves foglalkozásokat, illetve díszítettem esküvőket is. Azon termékeim, amik készítéséhez nem kellett a levendula, témájukban követték ezt a különleges növényt. Így készültek nálam levendula mintájú ékszerek, táskák és képek is. Mivel a levendula sikere évtizedek óta töretlen, így a gyógynövények közül érdemes volt pont vele dolgoznom.

Az évek során számos helyen jártam nyitott szemmel, és kerestem a levendulához kapcsolódó megoldásokat, termékeket és rendezvényeket. Közel 400 bokrot számláló ültetvényünk gondozása és saját egyéni vállalkozásom működtetése során sok hasznos tapasztalatot szereztem. Ez bővült ki a jelenleg folyó Gyógy- és fűszernövények képzésen tanultakkal. Záró dolgozatomban ezeket a tapasztalatokat járom körbe. A későbbiekben pedig szeretném más módokon is hasznosítani is őket. Például terveim között szerepel egy élménykert kialakítása, melyről a későbbiekben írok még részletesebben.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az alábbiakban bemutatom a valódi levendula jellemzőit, felhasználásának módjait és termesztésének körülményeit. Ezek mind alátámasztják, miért is örvend évezredek óta töretlen népszerűségnek ez a szemet gyönyörködtető, értékes növény.

A gyógynövényeknek többféle értelmezése is jelen van a különféle szakirodalmakban. Jelenthetnek olyan növényeket, melyeket a Föld valamely részén gyógyítás céljára használnak vagy használtak fel a hivatalos-, népi- vagy természet gyógyászat, de ide érthetjük azokat a hatóanyagokat tartalmazó növényeket is, melyeket fűszerként, kábítószerként, élvezeti célokra, rovarirtóként vagy kozmetikai alapanyagként használnak fel (Banai, 2010). A levendula a történelem során a fent említett célok szinte mindegyikére használatos volt, illetve használjuk ma is.

Magyarországon nem lehet beszélni a levenduláról Bittera Gyula nevének említése nélkül. Ő telepítette Tihanyban az első hazai levendula ültetvényt 1920-ban, mára pedig Tihany vált a magyarországi levendula termesztés bölcsőjévé (Bernáth, 2012). A 2. ábrán látható képet az Álmodók Álmodói kiállításon készítettem, ahol a nagy magyar feltalálók és újítók között szerepeltették Bittera Gyulát munkásságának jelentősége miatt. A 4. mellékletben található kép pedig a levendula „szagmintát” mutatja be, illetve magát a növényt is egy inkubátorhoz hasonló tárolóban, amit szintén a kiállításon láttunk.

2. ábra: Bittera Gyula a nagy magyar újítók között az Álmodók Álmodói kiállításon
(Forrás: Saját felvétel, 2022. december 28.)

2.1. A valódi levendula jellemzése

A *Lavandula angustifolia* Mill. magyarul több néven is ismert. Ilyenek például az alábbiak: közönséges levendula, francia levendula, orvosi levendula, szagos levendula és valódi levendula. Dolgozatomban a legutóbbi megnevezést fogom használni. Rajta kívül még körülbelül negyvenfajta levendulatípus létezik, valamint közel kétszáz alfaj és hibrid változat. (Frély, 2013).

2.1.1. A valódi levendula botanikai jellemzői

A levendula az ajakosok (*Labiatae*) családjába tartozik, kétajkú pártával és négy oldalú szárral. Közismert illóolaj tartalmáról (Augustin et al., 1948). Fás szárú évelő, melynek kultúrája hosszú évekig hasznosítható. Fás főgyökér-rendszerű gyökérzete van, melynek alja sűrűn elágazik. A kifejlett valódi levendula bokor 40-60 centiméter magas, félgömb alakú, 80-120 centiméteres átmérővel (Bernáth et al, 2012). A valódi levendula levele hosszúkás, fiatal korában szürkés molyhos. Félcserje, melynek ágai dúsan elágaznak (Király, 2009). Az időjárás függvényében kezdi virágzását, június közepén vagy végén. Szaggatott álfüzér virágzata van, mely végálló. Csészéi szürkéskekek, kék az ajakos párta is (Banai, 2010).

2.1.2. A levendula drogjai, hatóanyagai

„A drog a gyógyászatban használatos, többnyire szárítással konzervált, a hatóanyag felraktározódása alatt gyűjtött növényi rész...” (Banai, 2010). A hatóanyagok mennyisége határozza meg, hogy az adott növénynek melyik részét gyűjtik és használják. A növényi drogoknál többféle típus is létezik: a növény legtöbb hatóanyagot tartalmazó része (például virága); olyan termék, mely a növényből lett előállítva (például illóolaj); illetve a növényi nyersanyag átalakításával nyert anyag (például *cetaceum*) (Banai, 2010). A 3. ábrán az iskolai gyakorlat során felkeresett Illatmúzeum egyik kiállítási eleme látható, mely egy levendulaolaj válogatást mutat be.

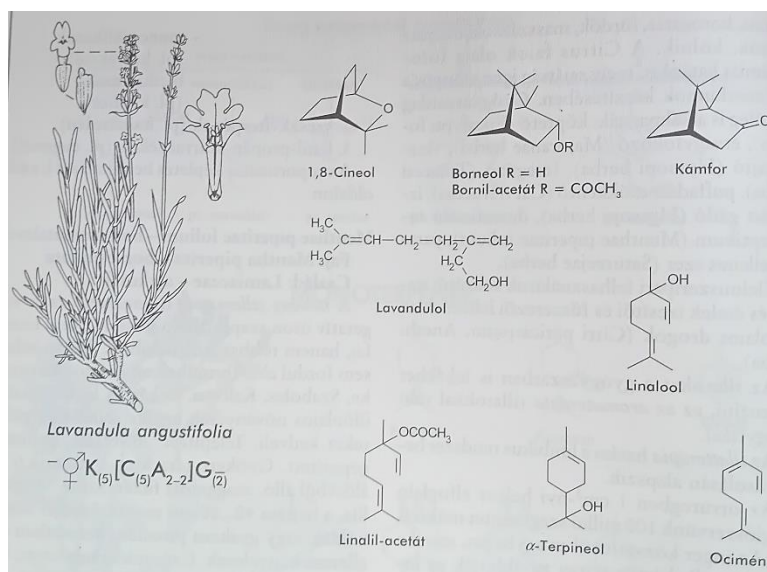
3. ábra: Levendulaolaj válogatás Pannonhalmán az Illatmúzeumban
(Forrás: Saját felvétel, 2023. szeptember 23.)

A levendula egyik legnépszerűbb drogja a virágja, melyet a virágzó ágvégről morzsolunk le. A morzsolás történhet kézzel vagy géppel is (Banai, 2010). Bár a valódi levendula drogját általában a megszárított virága (*Lavandulae flos*) adja, vagy pedig a vízgőzdesztillációval előállított illóolaj (*Lavandulae aetheroleum*), melynek készítéséhez friss virágzatra van szükség, olykor használják virágos hajtásait is (*Lavandulae herba*) (Ph.Hg.VIII., Bernáth et al, 2012). Kísérletek igazolják, hogy a levendula illóolaj produktív képessége megnő a mediterrán éghajlatra jellemző időjárás hatására. Ilyen például a kevesebb csapadék és több napfény (Détár, 2020).

A levendula drogjának összetétele az alábbiakból áll: „1-3 % illóolaj (linalil-acetát, linalool, borneol, cineol, a-terpineol, b-ocimen, kámfor), 5-10 % fahéjsav-származék, kumarin és flavonoidok” (Banai, 2010). A 4. ábra mutatja be az említett hatóanyagokat.

4. ábra: A *Lavandula angustifolia* drogjának összetétele
(Forrás: Banai, 2010)

2.1.3. A levendula felhasználása

1910-ben egy laboratóriumi robbanásban René-Maurice Gattefossé vegyész testét hirtelen égő anyagok borították be. A baleset következményei jóval súlyosabbak is lehettek volna, ha hirtelen ki nem rohan a laboratóriumból és meg nem hempergőzik a fűben. Később a kezét, melyet szintén égési sérülések borítottak, ötletszerűen levendulaolajba mártotta, így a fertőzések megállásával a sebek gyorsabban gyógyultak, mint más alkalmakkor. Tapasztalataival és többféle illóolajjal felszerelve az I. világháború alatt Gattefossé az orvosok munkáját segítette francia katonák gyógyítása során. Az ő nevéhez kötjük az aromaterápia fogalmának megalakulását (Simmonds et al., 2018).

A fenti példa, melyben a levendula fertőzésgátló és sebgyógyító hatása látszik, csak egy a sok közül, ami mutatja, milyen praktikus dolgokra használhatjuk ezt a lenyűgöző növényt. Hasonlóan érdekes történetet rejt a „Négy tolvaj ecetje”, mely egy különleges borsszeszes gyógynövény-kivonat volt. Az 1600-as években tomboló pestisjárvány közepette pár tolvaj nagy vagyont gyűjtött össze fosztogatással, miközben ők maguk nem fertőződtek meg pestissel. Elfogásuk után kiderült, hogy titkuk a fent említett különleges kivonatnak volt köszönhető

(Banai, 2010). Sokak szerint a recept a zsálya, rozmaring és kakukkfű mellett tartalmazott levendulát is, és hatékonynak bizonyult a pestissel való fertőzéssel szemben (Anonymus1).

A levendula felhasználása még ennél is régebbi korokig nyúlik vissza. Használták az ókori görögök és rómaiak, illetve elterjedt volt a középkorban is. Nemcsak Európában, hanem Tibetben és Indiában hasznosították gyógynövényként (Csupord, 2020).

A levendula talán leginkább nyugtató, fejfájás csillapító és elalvást segítő hatásáról ismert. Illata csökkentheti az éberséget és növelheti az elégedettség érzetet, ezzel is hozzájárulva a pihentető alváshoz (Simmonds et al, 2018). Emiatt gyakran fogyasztják elalvás előtt teaként, illetve használják az alvóhely közelében illóolaj vagy illatpárna formában. De akár szempárna is készíthető belőle, mely segíthet kikapcsolni és megnyugodni. A XV. századból származó írásos dokumentumok szerint az ágynemű és a fürdővíz illatosítására is használták (Delprat, 2007). Használható reumás fájdalmak kezelésére, vagy idegzsába estén is. Gyakori alapanyaga krémeknek és kenőcsöknek kellemes illata miatt. Görcsoldó és emésztésjavító hatása is ismert (Banai, 2010).

Alternatív házi tisztítószernek egyik leggyakoribb alapanyaga a levendula. Ilyenkor kellemes illata, nyugtató- illetve fertőtlenítő hatása érvényesül igazán. Illóolaja és virága sokféleképpen hasznosítható. Készíthetünk belőle fertőtlenítő folyadékot, poratkák elleni sprayt, kárpittisztító habot, textilfrissítőt (például ágyneműk, párnák vagy ruhák felfrissítésére), szőnyegtisztító sampont, mosogatógép tisztító port, mosogatótálca tisztítót, hűtőillatosító tablettát, márvány felület tisztítót, toalet tisztító bombát, öblítőt mosáshoz, pálcikás illatosítót a ház helyiségeinek illatosítására, légfertőtlenítőt vagy illatos molyirtót (Munkácsi, 2020). Az 5. ábrán látható könyv olyan környezetbarát tisztítószer receptjeit tartalmazza, melyek összetevője a levendula illóolaja. A levendula használatának gyakoriságát ezen a területen az is mutatja, hogy a magyar szerző a levendulát foglalta bele egy ilyen témával foglalkozó könyv címébe. A fentiekén túl molyriasztó hatása itthon is ismert (Csupord, 2020)

5. ábra: Környezetbarát tisztítószer receptjét tartalmazó könyv
(Forrás: Saját felvétel, 2024.04.01)

Megjelenése, hatóanyagai és környezeti igényei miatt díszítési és gyógyászati felhasználása mellett ipari növényként is számontartják, és nagy mennyiségben termesztik (Király, 2009).

Ha a levendula felhasználásáról beszélünk, meg kell említeni, mely esetekben nem javasolt a használata. Belső használatra általában a valódi levendulát javasolják, a többi levendula és a belőlük készült termékek alkalmasak például kozmetikai célokra. Nem javasolt a levendula alkalmazása 6 évesnél fiatalabb gyermeknél, illetve óvatosnak kell lenni terhesség vagy szoptatás idején is. Ahogy más növényekből készült illóolajoknál, úgy a levendulánál is figyelni kell, hogy szembe ne kerüljön és a nyálkahártyával ne érintkezzen. Fontos még észben tartani, hogy a levendula -olajat, -vizet és -száritott virágot is óvni kell a fénytől, hogy sokáig hasznosítható legyen (Frély, 2013).

2.1.4. A levendula előfordulása, környezeti igényei, termesztése

Nem véletlenül elválaszthatatlan része a mediterrán kerteknek a levendula, hiszen eredeti hazája ezen a tájon található. Délnyugat-Európából került hozzánk, nálunk elsők között a Balaton környéki déli domboldalakon kezdték termesztetni (Banai, 2010). Ma is találhatunk ültetvényeket eredeti származási helyein, Olaszország, Spanyolország és Franciaország hegyoldalain, ahol a sok napfény és a jó vízelvezetésű talaj is biztosított (Simmonds et al., 2018). Ezekben az országokban mint vadon élő növény terjedt el (Bernáth et al., 2012). A sok napfény iránti igénye miatt kedveli a déli hegyoldalakat, amik könnyen felmelegednek. Sok más növényhez képest kisebb vízigényű, jól tűri a szárazságot. A talajra nem kifejezetten érzékeny, de a lúgos talajt részesíti előnyben. Levendulával hasznosíthatóak köves, vékony termőrétegű talajok is, melyeken kevés növény érzi jól magát (Bernáth et al., 2012).

A valódi levendulát lehet magról szaporítani, ilyenkor viszont szükség van a csírázást gátló hatás kiküszöbölésére. Ez esetben ez hőkezelést jelent, amit meg lehet oldani vetés előtt a mag fagyasztóba való helyezésével, vagy tél alá vetéssel. Szabadföldi tél alá vetésének ideje november, december hónapokban van. Lehetőség van szabadföldi palántanevelésre is, mely 6-12 hónapig is eltarthat. Ilyenkor javasolt a 20-25 centiméteres sortávolság, a gyommentesítés és az öntözés (Bernáth et al., 2012). A feltöltéses bujtás egy újabb módszer, ez esetben viszont be kell áldoznunk az anyagokrot. Erre egy egészséges bokrot érdemes kijelölni, melynek feltöltésére kora tavasszal kerüljön sor, körülbelül 40 centiméter magasságig. A kibontást októberben kell elvégezni. A meggyökeresedett ágakat lehet a szabadföldbe ültetni (Bernáth et al., 2012). Ez a módszer többféle levendulánál is alkalmazható.

A levendula palánták optimális ültetési ideje október (Bernáth et al., 2012). Ez az időjárás függvényében olykor kijebb is tolódhat. Illetve szokták szabadföldi palántáknál a tavaszi ültetést is javasolni, de az őszi a legoptimálisabb. Ültetés előtt szükség van a hajtások és a gyökerek kis mértékű visszavágására (Bernáth et al., 2012). Bár a levendula alapvetően nem vízigényes, ültetéskor igényli az iszapolást, illetve a gyökeresedésig meghálálja az öntözést.

A levendula ápolási munkái közé tartozik a feltöltő trágyázás. Műtrágya alkalmazásával növelhető a növény fagyűrő képessége, ami indokoltá teszi a levendula tápanyag utánpótlását, bár nem tartozik a különösebben igényes fajok közé a talajt illetően (Bernáth et al., 2012).

Öntözni csak mérsékelten kell, kánikulában, a száraz helyeket jobban kedveli. Legfőbb ápolási munkája a bokor metszése, melyre a virágzás után kerül sor. Elég a leveles ágakat megmetszeni, így szebb kerek formájú lesz a bokor következő évben (Frély, 2013).

Meg kell említeni a levendula néhány kártevőjét, betegségét, melyek közül párral hazánkban is találkozhatunk. Például az éjjeli lepke (*Heterocera*) és a rozamringlevél-bogár (*Chrysolina americana*), vagy a recéslábú kabóca (*Hyalesthes obsoletus*) által terjesztett fitoplazma. Ezek ellen a kártevők ellen olykor rovarírtót szükséges bevetni, bár van, hogy elég védelmet jelentenek a természetes ragadozók, például bizonyos darázs- és cinege fajok (Frély, 2013).

A levendula virágzatának gyűjtése teljes virágzásban történik, a virágzat alatti első levélpárral együtt (Banai, 2010). Kisüzemi keretek között kézzel, metszőollóval elerjedt a betakarítás. Ennek hatékonyságát növelheti kisméretű, kézi sövénynyíró, mely lehet elektromos vagy belsőégésű. Nagyüzemi mértékben a levendula betakarítását gépesíteni szükséges. Ez esetben a gépek vízszintes irányú vágással metszik el a virágos szárazakat a bokroktól. Mivel gömb alakú bokrokról van szó, ezek a gépek el vannak látva két oldalt emelőkúpokkal, melyek vágás előtt megemelik a bokrok két oldalát, így egy vágással a teljes virágzat betakarítható (Bernáth et al., 2012). Szárítható szellős helyen vagy műszárítón 40-50 °C-on, nagyüzemileg morzsolható géppel (Szabó, N. a.).

3. A GYAKORLATI HELY BEMUTATÁSA

„Lilavirág Levendula Műhely” – ez volt a fantázia neve a 2018. 06. 01-én indult vállalkozásomnak (később megváltoztattam, új neve: „Boglara” lett). Vállalkozásom levendula témájú kézműves termékekre, illetve szintén levendula témájú kézműves workshopokra épült. Az ezekhez szükséges levendulát saját magam termeltem meg családi segítséggel. Ültetvényünk két helyszínen található. Az első logisztikai megfontolásból az egyik barátnőm kertjébe került, Nagyrédére, Gyöngyöstől 10 kilométerre. Ide 200 db levendulát telepítettünk.

A palántákat Tihanyból szereztük be Bartus Sándor őstermelőtől, akivel előtte való nyáron ismerkedtünk meg személyesen a Tihanyi Levendula Fesztiválon. A másik ültetvényünk pedig a Sár-hegyen található apósom hobbikertjében, a Károly Róbert Diáshoteltől 1,5 kilométer távolságra. Ide szintén 200 db palánta került az évek során. A 6. ábrán a főként valódi levendulánkból álló ültetvényünk látható, benne apósomékkal, akiknek a telkén telepítettük a Sár-hegyi ültetvényünket. Úgy alakítottuk ki a sorokat, hogy legyen köztük hely kifeküdni egy pléden.

6. ábra: Sár-hegyi ültetvényünk teljes virágzásban
(Forrás: Saját felvétel, 2022. július 2.)

Egyéni vállalkozóként a levendula volt a fő kiindulópontom, és eköré építettem a termékkörömet, illetve workshopjaimat. Több évben is sikerült saját szervezésű levendula szüretet tartanunk, amit kiegészítettünk kézműves foglalkozásokkal is. Voltam iskolában,

falunapon, vásárokon, más levendula szüretén, illetve saját workshopokon is, ahol gyerekeknek és felnőtteknek tartottam foglalkozásokat. Ilyenkor háromféle levendulát vittem magammal, olykor pedig citromfűvet is, amit mind megszagolhattak, használhattak. Ez jó alkalmakat teremtett beszélgetésekre, kapcsolatépítésre.

Mielőtt belevágtam a vállalkozásba, elmentem egy szervezett út keretén belül a Tihanyi Levendula Fesztiválra. Szüreteltem az ősvendulásban – ez látható a 7. ábrán –, és összeismerkedtem egy helyi őstermelővel, akitől utána az összes palántát rendeltük. El tudtam látogatni a Tihanyi Levendula ház és Látogatóközpontba, ahol ennek a különleges növénynek a történelmen átívelő sikeres pályafutását ismerhettem meg. Bejártam számos boltot, ahol minden a levenduláról szólt, és meg is találta a vevőkörét. Még a Tihanyi Bencés Apátságba is elmentem, ahol a gyógynövényes termékkínálat fogott meg. Kétségtelen, hogy a Tihanyi levendula brand kiépítése hatalmas siker volt. Ez abból is látszik, hogy a legtöbb külföldinek szóló magyaros ajándékboltban megtalálhatóak ezek a termékek. Emellett még számos hazai és külföldi helyről gyűjtöttem inspirációt, és ezekből inspirálódva alakítottam ki a termékkörömet, szolgáltatásaimat. Ezt részletesebben lejjebb mutatom be.

7. ábra: Szüret a Tihanyi ősvendulásban
(Forrás: Király Fanni, 2017. június 28.)

3.1. A Lilavirág Levendula Műhely bemutatása

2017. őszén telepítettük az első levenduláinkat Nagyrédére, még a vállalkozás elindulása előtt. A palánták feladott csomagban érkeztek Tihanyból, az árusító őstermelő által alkalmasnak tartott ültetési időben. Idézem az emailben csatolt megnevezéseket, faj és fajta jellemzést, amit az őstermelőtől annak idején kaptunk. Az alábbi fajokat, fajtákat telepítettük:

- „Tihanyi levendula - francia - *Lavandula angustifolia*: Zöld lombzat és sötétlila virág, ez az ismert és elterjedt, mindenki által közismert levendula, télálló, erős növekedésű 80-100 cm átmérőjű bokor lesz.

- Francia levendula - rózsaszín - *Lavandula angustifolia* 'Rosea': Zöld lombzat és világos rózsaszínű virág, télálló, 80-100 cm átmérőjű bokor lesz.

- Angol levendula - *Lavandula* × *intermedia*: Ezüstös lombzat és világosabb lila virág, télálló, 80-100 cm átmérőjű bokor lesz” (Bartus, 2017).

Következő évben indult a vállalkozásom, ahol már a saját termesztésű levendulával tudtam dolgozni. Ebben az évben egy másik helyen, a Gyöngyös melletti Sár-hegyen is telepítettünk levendulát, így már két helyszínen gondoztuk növényeinket. A 8. ábrán az őstermelőnél található palánták láthatóak, melyeket mi is később rendeltünk

8. ábra: Levendula palánták Tihanyban az őstermelőnél, ahonnan mi is rendeltünk (Forrás: Saját felvétel, 2017. június 28.)

A levendula betöltötte a hozzáfűzött reményeket. Mivel nem rendelkeztem a növénytermesztés terén sok gyakorlati tapasztalattal, a levendula „igénytelensége” különösen előnyös volt számunkra. Az ültetés előtti előkészületi munkák, az évenkénti metszés és szüret kivételével nem adott sok feladatot. Kisebb kudarcok így is értek minket. Például 2018-ban ültettünk a Sár-hegyre 50 darab angol levendula palántát, de a rossz ültetési idő kiválasztása, illetve a környezeti tényezők miatt ebből csak 5 darab maradt meg. Érdekes megfigyelés volt, hogy az azonos időben és körülmények között ültetett francia palánták megmaradási aránya közel százszázalékos volt. A későbbi években is telepítettünk még levendulát, de sosem tapasztaltunk ekkora veszteséget. A 9. ábrán a valódi levendula palánták láthatóak, amiket Tihanyból rendeltünk, majd mindkét ültetvényünkön elültettünk.

9. ábra: Valódi levendula palánták Tihanyból, amik Nagyrédére kerültek ültetésre
(Forrás: Saját felvétel, 2017. október 18.)

A 10. ábra képeit Vácrátóton készítettem a Botanikus kertben a tavalyi gyakorlatom idején. Az itteni munkálatok hasonlatosak azokhoz, melyeket a vállalkozás keretein belül végeztünk, így jónak láttam itt bemutatni. Egyébként bár a foglalkozásom jelenleg nem él, folyamatosan gyűjtöm az információkat, amiket később majd hasznosítani tudok. Az ábrán az üvegházban tűzdeltük a levendula palántákat, melyekből később haza is hozhattunk. A magoncokat itthon elültettem egy nagyobb dézsába, be is gyökeresedtek. Ebből egyet a

dolgozat írása idején ültettem ki szabadföldre, hogy minél fejlettebb szakaszban tudjam befotózni a palántát.

10. ábra: Valódi levendula magoncok tűzdelése a Vácrátóti Botanikus kertben való gyakorlatomon

(Forrás: Saját felvétel, 2023. június 8.)

A 11. ábrán először a kiültetés előtti állapot látszódik, dézsában. Majd a begyökeresedett palánta, melyet az ültetésre való előkészítés részeként a gyökereknél és ágaknál visszametszettem. Az utolsó két részlet az ültetést és a végső eredményt mutatja. A dézsában és a szabadföldön is gyümölcsfa ágaiból készült darálékkal mulcsoltam, mely technikát a többi növényemnél is sikerrel alkalmaztam az elmúlt évben. Nem száradt ki a föld, kevesebb gyomnövény nőtt körülötte, és gazdagabb lett a talaj élővilága is. Az ültetésnél látszik, hogy a palánta kiültetésekor nem szedtem ki körülötte a fűvet, csak amennyit feltétlenül szükséges volt. Igyekszünk a kertünkben sehol sem csupasz földterületeket hagyni, így vagy mulcsolunk, vagy meghagyjuk a fűvet a haszonnövények körül. Ennek kifejezetten örülnek a környék madarai, akik rendszeresen áttúrják a mulcsot és a magasabbra hagyott fűvet, hogy rovarokat és gilisztákat keressenek.

11. ábra: A Vácrátótról hozott magoncból lett palánta ültetése
(Forrás: Saját felvétel, 2024. április 1.)

Családi felhasználásra évek óta készítek levendula szörpöt, illetve használjuk a levendulát teának és fűszernek is. 2023-ban volt alkalmam elsőként lepárolni illóolajat az egyik csoporttársam jóvoltából, körülbelül 30 bokornyival levendulánkból. A *L. angustifolia*-ból és a *L. × intermedia*-ból is készült illóolaj és virágvíz, melyeket családi és baráti körben máig használunk többféle területen. A 12. ábra a lepárlás előkészítését szemlélteti.

12. ábra: Levendula illóolaj lepárlásához előkészület otthon, saját levendulából
(Forrás: Gurúz Tamás, 2023.06.30.)

4. A TÉMA KIFEJTÉSE

4.1. Alkalmazott termesztéstechnológia

2017-ben a nagyrédei helyszínre 160 tő *Lavandula angustifolia*-t, 30 tő *Lavandula × intermedia*-t és 10 tő *Lavandula angustifolia* 'Rosea'-t ültettünk egy körülbelül 4×35 méteres területre (5. melléklet). A növények szabadgyökerű palántaként érkeztek. A talaj, ahova kerültek, rendszeres művelés alatt állt eddig is, az ültetés előtt frissen rotáltuk. Alkalmazkodtunk a telek igényeihez, illetve a már meglévő haszonnövényekhez (málna és gyümölcsfák). A tőtávolság 50 centiméter volt a beszállító javaslatára, mivel összefüggő növényeket, „sövényhatást” szerettünk volna. A sortávolság 150 centiméter. Ez a távolság később is praktikusnak és esztétikusnak bizonyult. A 13. ábrán látszik, hogy a levendula mellett málna terem, a sorok között néhol gyümölcsfák vannak (közvetlenül ezek alá nem ültettünk levendulát). Ezen a területen nem alkalmaztunk mulcsolást, nem tartottuk szükségesnek. Nagyrédére a barna erdőtalaj jellemző, mely néhol agyagos, más részeken pedig előfordulnak lejtőhordalék- talajok is (Kasib, 2020). Úgy tapasztaltuk, hogy mind a három féle levendulánk különösen jól érzi itt magát kártevő irtás és tápanyag utánpótlás nélkül is. Bokraink hatalmasra nőttek és egészségesek, az évek során 1-2 bokron találtunk elszáradt ágakat.

13. ábra: Nagyrédei ültetvényünk szüretén
(Forrás: Gurúz Tamás, 2021. július 4.)

Telepítéskor beiszapoló öntözést alkalmaztunk, a későbbiek során elegendőnek bizonyult a csapadék. A bokrok kedvezően fejlődtek. 2021-ben és 2022-ben itt tartottunk két alkalommal is meghirdetett levendula szüretet (az 1-2. mellékletben találhatóak a plakátok) kézműves foglalkozással, amelyre messziről is érkeztek vendégek. Őket körbe vezettük a levendulásban, bemutattuk a különböző fajtákat, megmutattuk a helyes betakarítás módját, és ültetési, felhasználási praktikákat osztottunk meg velük. Miután egyénileg, kézzel gyűjtötték be levendulát, készítettünk belőle levendula buzogányt, illetve előző évből származó virágdrogból illatgömböket (mind a három féle levendula, illetve szárított citromfű levél – szintén saját termesztésű – került felhasználásra).

A Sár-hegyre 2018-ban telepítettünk levendulát: 100 tő *Lavandula angustifolia*, illetve 50 tő *Lavandula* × *intermedia* (6. melléklet). Ebből az ültetésből a *Lavandula* × *intermedia* többségében kipusztult, csak néhány egyed eredt meg. A *Lavandula angustifolia* palánták szépen megeredtek. Ezekből később már saját szaporítású egyedekkel pótoltuk ki az ültetvényt. 2020-ban dugványozással körülbelül 50 db egészséges tövet kaptunk vegyesen a két fajtából, amelyeket telepítettünk és amelyek megeredtek. A talajt itt is felrotáltuk ültetés előtt. Viszont a dugványozáskor a beiszapolás mellett az első és második évben itt szükséges volt öntözni a palántákat, melyet gyűjtött esővízzel oldottunk meg. Az idősebb bokrokat itt sem öntöztük.

A 14. ábrán szépen befakadt sár-hegyi ültetvényünk látható, melyen megfigyelhető a szalmás mulcsolás is. A Sár-hegyen lévő területünk pár száz méterre helyezkedik el a helyi kiemelt jelentőségű természetvédelmi területtől, melynek különleges élővilága és természeti adottságai vannak. A talaj ezen a részen általában erdőtalaj és barnaföld (Gallai, 2016). Egyébként Bálint György, ismertebb nevén „Bálint gazda” is említést tesz arról, hogy családjával alkalmasnak találták a Sár-hegy klímáját és elhelyezkedését a levendula számára (Bálint et al., 2019).

14. ábra: Sár-hegyen lévő ültetvényünk
(Forrás: Saját felvétel, 2021. május 29.)

Saját magam és családom is kipróbáltuk a magról vetést, a feltöltéses bujtást és a szabadföldi palántanevelést is. Bár mindhárom módszerrel sikert értünk el, leghatékonyabbnak a palántanevelés bizonyult esetünkben. 2020. tavaszán, február hónapban bent kezdtem a palántanevelést, majd májusban fólia alatt helyeztem ki a szabadba palántáimat. Ezeket a palántákat később különféle körülmények közé ültettem, és egészséges, szép bokrokat kaptam. Viszont a 2022-es évben nem jártam sikerrel, palántáim nem fakadtak be. Tavalyi évben szabadföldre palántáztam, ezek közel 70 %-os aránnyal befakadtak.

4.2. Ápolási munkák

A 14. ábrán látszik, hogy a nagyrédei ültetvénnel ellentétben a sár-hegyi területen alkalmaztunk szalmás takarást. Ezt azért találtuk szükségesnek, mert a hegy ezen részén a csapadékviszonyok kedvezőtlenebbek. Amennyire csak lehet, hasznosítani akartuk a csapadékot. A takarással kevésbé száradt ki a talaj, illetve a gyomokat is könnyebb volt így kordában tartanunk. Később kiderült, hogy a helyi élővilág is nagy örömmel vette módszerünket, mert sok rovar választotta lakóhelyéül a szalmát és az alatta nedvesebben maradt földet. A szalma előtt festék nélküli kartonpapírt használtunk erre a célra, melyet egy helyi kerékpár boltból szereztünk be. Hatékonynak bizonyult ez a módszer is, viszont esztétikailag nem volt megfelelő. A tőtávolság itt is 50 centiméter, a sortávolság 150 centiméter. A bokrok

a Sár-hegyen is szépen fejlődtek és fejlődnek ma is, viszont a nagyrédeiek nagyobbak és dúsabbak.

Egyéb ápolási munka csupán a sorok közötti rendszeres gépi fűnyírás, illetve a bokrok tövéénél lévő kézi gyomlálás volt. Egyéb növényvédelmet és tápanyagutánpótlást nem láttunk indokoltnak, a bokraink szépen fejlődtek, betegség jeleit nem fedeztük fel rajtuk. A begyökeresedett bokrokat nem öntöztük, a természetes csapadék elégségesnek bizonyult. A Sár-hegyen lévő ültetvényben egyik évben öt fejlett nagyméretű bokrot ásott ki és lopott el valaki, ekkor szereltünk fel új lakatokat és helyeztünk ki figyelmeztető táblákat.

4.3. Betakarítás

A levendulát az első években metszőollóval szedtük, az utóbbi két évben pedig már kisméretű kézi sövénynyíróval. A 15. ábra a 'Rosea' fajta betakarításakor készült június elején. A többféle levendula ültetésének egyik előnye, hogy az egyes fajok nem egyszerre kezdik és fejezik be a virágzást, megkönnyítve így a szüretelést.

15. ábra: Levendula szüret a nagyrédei ültetvényünkben
(Forrás: Király Fanni, 2019. június 8.)

A 16. ábrán látható sátrat a tűző nap miatt vittük magunkkal a sorok közé, hogy szüretelő barátaink ne kapjanak napszúrást. A sátor fixálás nélkül könnyen mozgatható, mobil

árnyékolóként működött. A kép a Sár-hegyen lévő ültetvényünkben készült, jól látszódik a szalmás takarás is. Míg Nagyrédén a környező fák enyhítették a tűző nap hatását, addig a Sár-hegyen ez nem volt jellemző, itt a tűző napon nem lehetett dolgozni.

16. ábra: Szüret a Sár-hegyen barátokkal
(Forrás: Saját felvétel, 2022. július 2.)

A szárításhoz a betakarított levendulát csokroztuk (17. ábra), amelyeket fa rudakra vagy bambuszra fűztünk, és fedett, jól szellőző kerti építményekben felfüggesztve szárítottuk. 2023-ban a nagy mennyiség miatt próbaképpen nem csokrokba kötve szárítottam, hanem tiszta, nagyméretű dobozokba szétterítettem, és így helyeztem egy oldalról nyitott, fedett kerti épületbe. Az eredmény így is megfelelő volt, a levendula megfelelően megszáradt, én pedig nagyon sok időt spóroltam, hiszen nem kellett csokrokat kötözgetnem és fellógatnom majd leszednem őket egyesével. 400 bokornyai mennyiségnél ez sok időt jelent.

17. ábra: Szárításra előkészített levendula
(Forrás: Saját felvétel, 2019. június 19.)

Eleinte kézzel morzsoltam a száradt csokrokat, de ez hosszadalmas volt és egy idő után az erős illatanyagok miatt irritáló is. Később szereztem nagyméretű, tiszta műanyag zsákokat, melyekbe egyszerre akár 30 csokor is belefért. Egy ilyen zsákot forgatva, ütögetve, pár perc alatt tudtam hatékonyan lemorzsolni annyi virágot, ami korábban akár egy órába is tellett. Persze pár virág így maradt a szárazon, de nem számottevő mennyiség, és ezt is hasznosítottuk. A morzsolás után visszamaradt szárazakat más növények talajtakarásához alkalmaztuk, a megmaradt virágok miatt megfigyeléseink szerint kevesebb levéltetű volt az adott területen.

4.4. Értékesítés és marketingtevékenység

A 18. ábrán a vállalkozásom néhány marketing anyaga található (névjegykártya és igényes szórólap), melyekhez a fotókat és a szerkesztési munkálatokat, illetve a szövegírást is én és a férjem végeztük. Az ékszerekhez modelt a húgom ült. A névjegykártyát és a szórólapot a vásárokon való megjelenésekor, a kézműves foglalkozásokkor és a viszonteladói partnerségben lévő boltoknál használtuk. A vásárokon és a workshopokon vittünk magunkkal a gyerekeknek matricát a vállalkozás levendulát formázó logójával, illetve saját készítésű gyermek- és felnőtt színezőt is. A férjem készített nekem egy honlapot, ahol egy űrlapon keresztül lehetett vásárolni. Az ide kerülő fotók és szövegek, illetve a vállalkozás logója és minden egyéb kiegészítője saját munka volt.

18. ábra: Vállalkozásom saját készítésű marketing anyagai
(Forrás: Saját felvétel, 2019.04.27.)

A levendula felhasználása többféle módon történt az egyéni vállalkozás keretein belül: levendulás workshopok tartása rendezvényeken (buzogányfonás, illatgömb készítés); levendula szüret tartása kiegészítve tematikus kézműveskedéssel; illatpárnák és illatszákocskák, illetve buzogányok készítése és eladása; emellett esküvőket is díszítettem (3. melléklet) saját levendulából a férjem segítségével. Levendula témájú termékeim pedig elsősorban üveglencsés ékszerek, táskák és könyvékszerek voltak. A 19. ábrán saját készítésű esküvői csokor és a termékeim közül néhány látható, illetve egy kézműves foglalkozás és vásáron való részvétel. A termékeimet interneten, kézműves vásárokon és viszonteladói boltokon keresztül értékesítettem. A 2022-ben megszűnt egyéni vállalkozásom facebook oldala itt található: <https://www.facebook.com/lilaviraglevendula>

19. ábra: A termesztett levendula felhasználása az egyéni vállalkozásban
(Forrás: <https://www.facebook.com/lilaviraglevendula>)

Szeretném összefoglalni a saját szervezésű programunk példáján keresztül, hogyan nézhet ki részleteiben egy kisebb jellegű gyógynövényes rendezvény. Ez a 2021-es és 2022-es levendulaszüretünket fogja bemutatni, melyet Nagyrédén tartottunk egy családi ház kertjében. Azért tartottuk a nagyrédei ültetvényünkben a hivatalos szüretet, mert itt voltak biztosítva a szükséges logisztikai feltételek, a könnyű megközelíthetőség és a mosdó. Segítségemre volt két barátnőm, illetve a férjem a rendezvények alatt. Egyéni vállalkozóként és nem őstermelőként végeztem a tevékenységemet. Így mi nem levendulát, hanem workshopot adtunk el, melynek része volt a saját kézzel való szüretelés is.

A betérő vendégek érkezéskor fizették ki a részvételi díjat, saját tempóban tetszés szerint szüreteltek a tőlünk kapott levendulás festett táskába, majd csatlakoztak a kézműves foglalkozásainkhoz (7. melléklet). Ezeket az ültetvény mellett, sátor alatt tartottuk. A résztvevők létszáma 40 fő körül mozgott mindkét évben, és nagyjából ez a mennyiség volt könnyen koordinálható a kézműveskedés miatt. Érkeztek több mint 60 kilométeres távolságból is. Külföldi vendégünk is volt, illetve egy háromgenerációs család is fél napot töltött nálunk. A legkisebb részt vevőnk 3, a legidősebb 70 év körül volt. Sok volt a kisgyermekes család. Készítettem otthon plakátot, majd pedig egy gondosan összeállított facebook hirdetést, sok kulcsszó beállításával. Pár helyen papír alapú plakát is kihelyezésre került Gyöngyös környékén. A vendégek összetétele és száma alapján ezek a hirdetések sikeresek voltak.

A helyszínen papír virággömböket és virágdíszeket helyeztünk el, illetve padot a virágok közé, amik fokozták a fotók hangulatát. Saját levendulás termékeimet (8. melléklet) is meg lehetett vásárolni a helyszínen. Második évben meghívott szereplőként volt egy helyi mézárusunk, aki sokat mesélt a munkájáról a vendégeknek, így ő egy külön programelemnek számított. Emellett volt egy arcfestőnk, aki a levendula hangulatához igazította a festéseit, ez látható a 20. ábrán.

20. ábra: Levendulás festés gyerekeknek a szüretünkön
(Forrás: Saját felvétel, 2022. június 25.)

Mindkét évben az a barátnőm, akivel együtt ültettük a levendulát, igény szerint körbevezette a vendégeket az ültetvényben, mesélt az ültetésről, felhasználásról, helyes szüretelési módokról. Háromféle levendulát szüretelhettek, melyet aztán a kézműves foglalkozáson fel is dolgoztunk közösen. Én direkt erre az alkalomra vásárolt lila nyári ruhában, szalmakalapban és saját készítésű levendulás ékszerben tartottam a foglalkozásokat. Sokat kérdeztek a termesztés módjáról, felhasználási lehetőségekről, több vendéggel később is tartottam a kapcsolatot ezekben a témákban. Illetve volt visszatérő vendégünk is.

4.5. A levendula a turizmusban

A levendula töretlen népszerűségének egyik bizonyítéka az ajándékboltokban való állandó jelenléte. Olyan sokan kedvelik, hogy nem lehet megkerülni például egy magyaros vagy általános témájú ajándékboltban, illetve saját tematikus ajándékboltjai is vannak. Az évek során nyitott szemmel jártam, így sok helyről gyűjtöttem információt ezzel kapcsolatban. Tihanyban

természetesen lépten nyomon belebotlunk, viszont a Tihanyi Levendula márka az ország más részein is nyitott kifejezetten levendula témájú boltokat. A Váci utcán sétálva szinte bármelyik magyaros ajándékboltban fedezhetünk fel levendulás sarkot. Budapesten a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérén is találkozni vele a hazai termékeket árusító boltban. A 21. ábrán viszont egy érdekességet hoztam Angliából, egy gyönyörű kastély ajándékboltjából. Ebben az országban kifejezetten szeretik a levendulát, ami az ottani klímán hatalmasra tud nőni.

21. ábra: Levendulás kínálat az angliai Belenheim Palace ajándékboltjában
(Forrás: Saját felvétel, 2023. október 22.)

Pozitív példának tartom Mosonmagyaróvárt, ahol egy forgalmas pihenőhelyen – az Óvári Vár szabadon látogatható parkjában – olyan oktatótáblákat helyeztek el a sétáló ösvények és játszóterek mellett, amik a természet megbecsülésére ösztönzik az olvasót, illetve megismertetnek velük többféle gyógynövényt, közben játékos feladatokat is adnak. A 22. ábrán két ilyen tábla látható, rajta a levendulával, melyet piros körrel jeleztem. Szintén ebben a városban találkoztam egy másik jó ötlettel. A családoknak szóló tudományos játszóházban, a Futurában készítettek egy „szaglófalat”, ahol a különféle gyógynövények illatát lehet megszagolni. Az erről szóló képet a 4. mellékletben helyeztem el.

22. ábra: Gyógynövényes ismeretterjesztő táblák turisztikailag releváns helyeken elhelyezve Mosonmagyaróváron
(Forrás: Saját felvétel, 2023. március 5.)

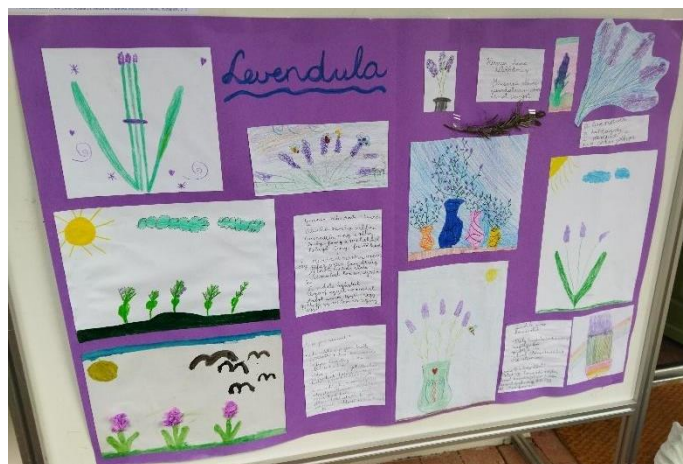

Hazánkban számos helyen létesültek olyan kertek, amik kifejezetten levendula termesztéssel foglalkoznak, és virágzáskor megnyitják kapuikat a közönség előtt. A legnépszerűbb programok ilyenkor a „Szedd magad szüreteket”, kreatív fotózások, piknikek és hasonló rendezvények. Lakatos Márk mesteroktató összegyűjtötte ezeket a látogatható levendulásokat egy térképen, mely itt érhető el: <https://karolyrobertcampus.unim.hu/gy%C3%B3gyn%C3%B6v%C3%A9ny-klub1> (Lakatos, N. a.). Ezek a rendezvények, illetve a levendulát is bemutató múzeumok – például Pannonhalmi Főapátság Illatmúzeuma vagy a tihanyi Levendula Ház Látogatóközpont – sok látogatót vonzanak minden évben. Szervezett iskolai kirándulások színhelye is sokszor olyan bemutató hely vagy kert látogatása, ahol találkozhatnak a gyógynövényekkel. A Bükkszentkereszten található Gyuri bácsi gyógynövénykertje számomra nagyon szimpatikus ilyen szempontból. Az apró bükki faluban olyan gyógynövénykultuszt sikerült az elmúlt években kialakítani, ami szinte kötelező zarándokhellyé tette a gyógynövények iránt érdeklődők körében. Ezt volt alkalmam tapasztalni kiállítóként a helyi gyógynövény fesztiválon.

5. SZAKMAI ÖSSZEGZÉS

A termesztés és felhasználás mellett mindig érdekelt a természet különböző szeleteinek turisztikai célú bemutatása. Úgy gondolom, hogy az oktatásba és a szórakozási lehetőségekbe való beolvasztással lehet gondolkodásra és tettekre készíteni az embereket. Tény, hogy környezetünkre nem vigyázunk eléggé. Egy gondosan megtervezett botanikus kert, ahol tudományos-, oktató-, mezőgazdasági- és turisztikai munka is zajlik, hatással tud lenni a látogatóira. Jó példának tartom erre a vácrátóti Nemzeti Botanikus Kertet, ahol számos környezetismereti programot szerveznek, illetve tansétákat tartanak. Van például önállóan bejárható Gyógynövény tansétájuk tájékoztató füzettel, mely útba ejti a levendulát is. A 23. ábrán egy gyermekeknek kiírt pályázat anyaga látható, ahol a pályázó fiatal a levendulát dolgozta fel. A pályázat anyagainak kihelyezésében én is segédkezhettem ott töltött gyakorlati időm alatt. A „Nyomozz növények után a szépirodalomban” alkotópályázathoz kapcsolódó kis méretű projektek sok fiataalt tudnak közelebb hozni a gyógynövények világához.

23. ábra: Gyermek pályázat levendulát bemutató anyaga Vácrátótón
(Forrás: Saját felvétel, 2023. június 9.)

Ez a megközelítés közel áll hozzám, így ezt a szemléletet igyekeztem kicsiben a vállalkozásom idején is érvényesíteni. Például tartottam olyan kézműves foglalkozásokat, ahol háromféle levendulát és citromfűvet használtunk fel, és a kis ajándéktárgyak készítése közben számos kérdésre tudtam felelni, melyek a gyógynövényekkel kapcsolatban merültek fel. Találkoztam olyan felnőttekkel, akik számára újdonság volt, hogy a levendula virága emberi fogyasztásra alkalmas. Még intenzívebb élményt tudtunk nyújtani saját levendulaszüretünkhöz

kötött programjainkkal. Itt a vendégek maguk szüretelhatték le a levendulát, ültetési-, termesztési- és felhasználási tanácsokat kaptak, majd az ültetvény mellett kézműves foglalkozás keretein belül közösen fel is használtuk a levendulát. Egy ilyen élmény után talán néhány látogató nyitottabb lett a kertészkedés, a növények szeretete felé.

A jövőben lehetőség szerint újra tervezem indítani a vállalkozásomat, kibővítve az iskolában szerzett tudásom eredményével. Szeretnék a levendulához hasonló illatos, strapabíró, látványos gyógynövényeket ültetni, illetve azokat kézműves foglalkozásokon bemutatni, felhasználni. Ehhez szeretnék egy olyan telket szerezni, ami könnyedén megközelíthető autóval is, de legalább 500 méterre található a forgalmasabb utaktól. Itt kialakítanék egy többfunkciós élménykertet. Tematikus mini illatösvények, kisméretű szedd magad ültetvények, szabadtéri workshop helyszín, minikoncertek, illetve kültéri művészeti installációs kiállítás is helyet kapna ebben a kertben. A természet és a képzőművészet találkozásaként képzelem el, egyfajta kültéri szelfi parkként. Főként olyan növényeket ültetnék, amik illatuk, megjelenésük vagy hasznosságuk miatt meg tudják ragadni a látogatók figyelmét. De lehet, hogy „unalmasabb” növények különleges szempontú társításával hívnám fel a figyelmet. Természetesen tervezek egy nagyobb levendula ültetvényt is a kertembe, ahol a lehető legtöbb fajt szeretném előben bemutatni.

Ehhez szeretnék még sok tapasztalatot, kapcsolatot gyűjteni, tanulni, mások példáját megfigyelni. Személyes meglátásom szerint a gyógynövények iránti érdeklődés még nincs teljesen kiaknázva, ha rendezvényekről vagy kiállítóhelyekről van szó. Illetve a környezetvédelemhez és a tudatosabb életmódhoz való közelítés, az ökotudatosság „trendibbé” válásával valószínűleg a közeljövőben nagyobb közönség lesz elérhető hasonló témával. Abban hiszek, hogy kellőképpen élményszerűen tudjuk tálalni, akkor az egyébként nem túl figyelemfelkeltő dolgok is szórakoztatóvá, ezáltal minél ismertebbé tudnak válni.

IRODALOMJEGYZÉK

1. A „Gyöngyösi Sár-hegy” kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUBN20046) Natura 2000 fenntartási terve 2016. február p. 101.
2. Anonymus1: Négy tolvaj ecet, letöltés dátuma 2024.04.01.
<https://joportal.hu/jotippek/659/>
3. Augustin B. – Jávorka S. – Giovannini R. – Rom P. (1948): Magyar gyógynövények. Földművelésügyi Minisztérium, Budapest p. 25.
4. Bálint Gy. – Bánó A. (2019) Bálint gazda, a százéves kertész p. 25.
5. Banai V. (2010): Gyógynövény- és drogismeret. Műszaki Kiadó, Budapest p. 7., 8., 9., 10., 62., 63.
6. Bartus L. (2017) e-mail
7. Bernáth J. (2012): A gyógynövények és a gyógynövénytermesztés jelentősége hazánkban és külföldön. In: Bernáth J. és mtsai (2012): Korszerű gyógynövénytermesztési ismeretek p. 3., 6.
8. C. Delprat (2007) Nagy képes fűvészkönyv p. 270.
9. Csupord D. (2020): Fitofarmácia. Szegedi Tudományegyetem, Szeged p. 387
10. Détár E. – Zámboriné Németh É. – Gosztola B. – Demján I. – Tóth J. – Pluhár Zs. (2020) Kertgazdaság tudományos folyóirat: 52. évfolyam 3. szám - 2020 augusztus „A termőhely és az évjárat hatásainak értékelése valódi (*Lavandula angustifolia* Mill.) és hibrid levendula (*Lavandula* × *intermedia* Emeric ex Loisel.) fajták magyarországi állományaiiban” p. 10.
11. Gallai Zs. (KÖRTÁJ Tervező Iroda Kft.) (2016) p. 65.
https://termeszetvedelem.hu/wp-content/uploads/2021/08/HUBN20046_fenntartasi_terv_Kortaj_Teljesites_split.pdf
12. Gosztola B. – Varga L. (2012): A termőhelyi viszonyok, a vetésforgó és a talajművelés jelentősége a gyógynövénytermesztésben In: Bernáth Jenő és mtsai (2012): Korszerű gyógynövénytermesztési ismeretek p. 27.
13. KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft (2020) Nagyréde településfejlesztési koncepció, településszerkezeti terv és helyi építési szabályzat környezeti értékelés véleményezési anyag 2020. augusztus p. 17.

https://nagyrede.hu/download/helyi_epitesi_szabalyzat/teruletrendezeesi_eszkozok_egy_ertetese_2020-09/megalapozo_munkareszek/nagyrede_tszt_hesz_kornyezeti_ertekeles.pdf

14. Kindlovits S. (2012): Növényleírások In: Bernáth Jenő és mtsai (2012): Korszerű gyógynövénytermesztési ismeretek p. 188., 189.
15. Király G. – Virók V. – Molnár V. A. (szerk.) (2009): Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Ábrák. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalő p. 359.
16. Lakatos M. <https://karolyrobertcampus.uni-mate.hu/gy%C3%B3gyn%C3%B6v%C3%A9ny-klub1>
17. LAVANDULAE FLOS In: Növényi drogok és növényi készítmények a VIII. Magyar Gyógyszerkönyv (Ph. Hg. VIII.) és az Európai Gyógyszerkönyv (Ph. Eur.) 11.0 kötetében bekövetkezett változásoknak megfelelően (2023. szeptember 26.) p. 1.
18. Howes, J. M. – Irving, J. – Simmonds, M. (2018): Gyógynövények lexikona. Corvina Kiadó Kft., Budapest p. 112., 113.
19. Munkácsi B. (2020) Levendula és ecet p. 13., 18., 21., 25., 29., 30., 31., 44., 52., 60., 68., 91., 103., 116., 123., 124., 127.
20. Pluhár Zs. – Gosztola B. (2012): Szaporítási technológiák és az állománylétesítés lehetőségei a gyógynövénytermesztésben In: Bernáth Jenő és mtsai (2012): Korszerű gyógynövénytermesztési ismeretek p. 56., 57., 58., 61., 65., 71.
21. Frély, R. (2013): A levendula titkai, Sziget könyvkiadó p. 8., 9., 22. 23., 26., 27., 32., 33., 34.
22. Radácsi P. – Pluhár Zs. (2012): A gyógynövények betakarítása In: Bernáth Jenő és mtsai (2012): Korszerű gyógynövénytermesztési ismeretek p. 134., 135.
23. Szabó L. Gy. (é.n.): Gyógynövények és élelmisznövények A-tól Z-ig p. 109.
24. Zámboriné Németh É. (2012): Gyógynövények tápanyagellátása In: Bernáth Jenő és mtsai (2012): Korszerű gyógynövénytermesztési ismeretek p. 83., 85., 88.
25. Zámboriné Németh É. (2012): Gyógynövények vízutánpótlása In: Bernáth Jenő és mtsai (2012): Korszerű gyógynövénytermesztési ismeretek p. 108.

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ábra: Maradandó élményt jelenő sétám a Nyíregyházi Állatpark Illatösvényén	2
2. ábra: Bittera Gyula a nagy magyar újítk között az Álmok Álmodói kiállításon.....	4
3. ábra: Levendulaolaj válogatás Pannonhalmán az Illatmúzeumban	6
4. ábra: A <i>Lavandula angustifolia</i> drogjának összetétele	7
5. ábra: Környezetbarát tisztítószer receptjét tartalmazó könyv	9
6. ábra: Sár-hegyi ültetvényünk teljes virágzásban.....	12
7. ábra: Szüret a Tihanyi őslavendulásban.....	13
8. ábra: Levendula palánták Tihanyban az őstermelőnél, ahonnan mi is rendeltünk	14
9. ábra: Valódi levendula palánták Tihanyból, amik Nagyrédére kerültek ültetésre.....	15
10. ábra: Valódi levendula magoncok tűzdelése a Vácrátóti Botanikus kertben való gyakorlaton.....	16
11. ábra: A Vácrátótról hozott magoncból lett palánta ültetése	17
12. ábra: Levendula illóolaj lepárlásához előkészület otthon, saját levendulából	17
13. ábra: Nagyrédei ültetvényünk szüretén.....	18
14. ábra: Sár-hegyen lévő ültetvényünk.....	20
15. ábra: Levendula szüret a nagyrédei ültetvényünkben	21
16. ábra: Szüret a Sár-hegyen barátokkal.....	22
17. ábra: Szárításra előkészített levendula	23
18. ábra: Vállalkozásom saját készítésű marketing anyagai	24
19. ábra: A termesztett levendula felhasználása az egyéni vállalkozásomban	25
20. ábra: Levendulás festés gyerekeknek a szüretünkön.....	26
21. ábra: Levendulás kínálat az angliai Belenheim Palace ajándékboltjában.....	27
22. ábra: Gyógynövényes ismeretterjesztő táblák turisztikailag releváns helyeken elhelyezve Mosonmagyaróváron.....	28
23. ábra: Gyermek pályázat levendulát bemutató anyaga Vácrátótól.....	29

MELLÉKLETEK

1. Melléklet: 2021-es szüretünk plakátja

KIRÁLY FANNI

Gurúz Boglárka
Lilavirág Levendula Műhely

Levendula nap egy nagyrédei kertben!

Idén először meghívunk Titeket családias kis levendulásunkba, egy nem hagyományos szüretre. Mi lesz benne a különleges?

- Élőben hasonlíthatsz össze három különböző fajta levendulát (francia, angol, rózsaszín).
- A jegyeddal részt vehetsz többféle levendulás kézműves foglalkozáson, ahol a levendula illatban engedheted el a fantáziádat.
- Gyümölcsfák fognak kellemes hőmérsékletről és családias hangulatról gondoskodni.

A kézműves foglalkozásokon megtanulhatsz:

- levendulás illatgömböt készíteni,
- levendula buzogányt fonni,
- és még az akril festés is kipróbálható

Minden szépséget, ami készítesz, magaddal vihetsz, az alapanyagokról mi gondoskodunk.

Jegyárak:

- 2.900 FT illatgömb és buzogány készítés, mellé ajándék 1 táska levendula.
- 4.900 Ft illatgömb és buzogány készítés, élményfestés, mellé ajándék 2 táska levendula.

3214 Nagyréde, Atkári u. 64. Kérlek a faluban parkoljatok, például az iskolánál.

Amire készülsz:

- A meleg elleni védelem nagyon fontos, ezért hozz kalapot és naptejet.
  - **Mindenképp hozz magaddal metszőollót**, a helyszínen sajnos nem tudunk adni. Szedő táskáról viszont mi gondoskodunk.
- Ne felejtssd otthon a fényképeződet vagy kamerás telódat sem, mert a levendulásban készült kép a te gyűjteményedből sem hiányozhat.
- A virágzó levendula nemcsak minket vonz, hanem soklábú barátainkat is. Kérlek, ha érzékeny vagy a különféle rovarcsípésekre, akkor gondoskodj előre megfelelő védelemről.

JÚLIUS 4. VASÁRNAP
09:00-15:00

Részletek:

06-20/
286-6708

06-70/
524-0017

2. Melléklet: 2022-es szüretünk plakátja

Levendula nap egy nagyrédei kertben

Idén másodszor meghívunk Titeket családi kis levendulásunkba!

2022. június 25. szombat 09:00 - 15:00

**3214 Nagyréde,
Atkári u. 64.**

Amire számíthatsz:

- levendula szüret többféle fajtából
- levendulás kézműves foglalkozás
- arcfestés, csillámtetoválás (Arcfestő Zsuzska)
- méz- és szörpkülönlegességek (Juhászné Bartus Andrea)
- jó hangulat
- gyerekek és felnőtteknek színező, kinti játékok

Amit kérünk tőled:

- saját metszőolló, szedő táskát mi adunk
- napsütés és bogarak elleni védelem (naptej, kalap jó ha van)
- parkolás a faluban, például az iskolánál, hogy az utca lakóit ne zavarjuk
- szólj a családnak, barátoknak

Belépő tavalyi áron 2.900 Ft. Mit kapsz ezért?

- kézműves foglalkozáson vehetsz részt, a kész alkotást pedig hazaviheted (levendula buzogány, illatgömb, levendula baba), mellé egy táska levendulát szedhetsz ajándékba saját kezűleg
- ha csak nézelődni szeretnél szüret és kézműveskedés nélkül, nem szükséges jegyet vened, gyere nyugodtan
- az arcfestést, szörpöket, mézeket a jegy nem tartalmazza

Részletek:

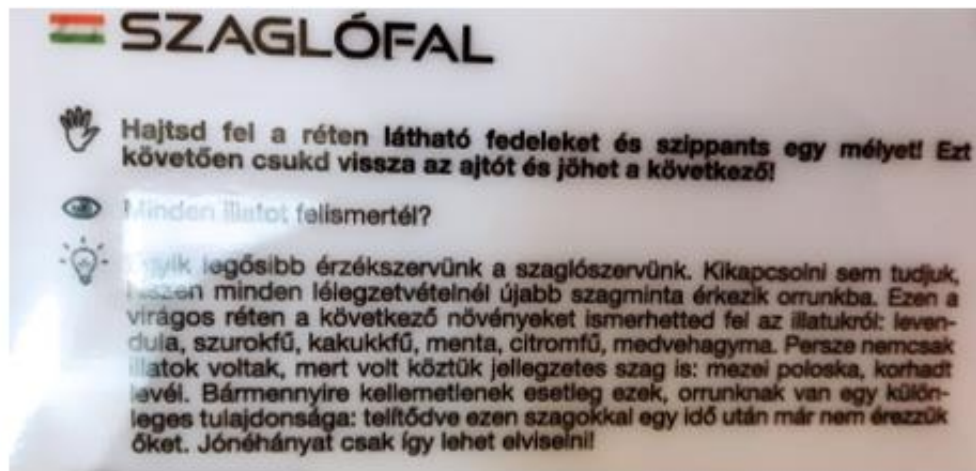
facebook.com
/lilaviraglevendula
06-20/286-6708 Gurúz Boglárka
06-70/524-0017 Király Fanni

LILAVIRÁG
LEVENDULAMŰHELY

3. Melléklet: Átalunk dekorált esküvő saját levendulából
(Forrás: Saját felvétel, 2021.09.07.)

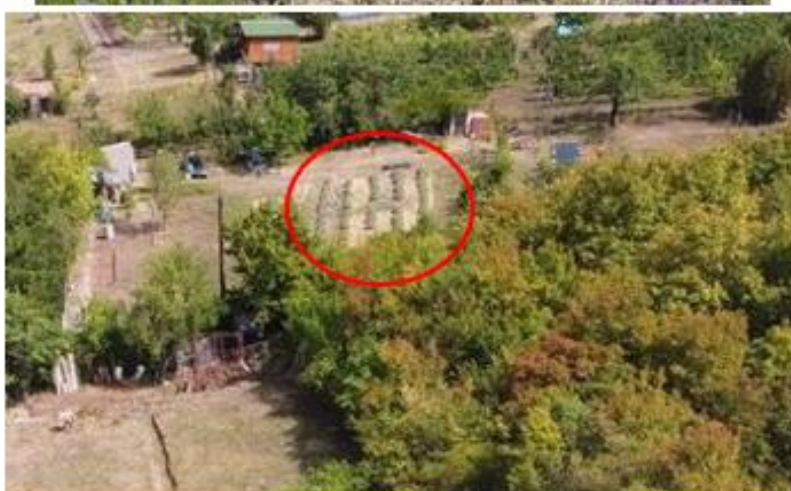
4. Melléklet: Szaglófal a Futura tudományos játszóházban
(Forrás: Saját felvétel, 2023.03.04.)

5. Melléklet: Nagyrédei ültetvényünk néhány képen
(Forrás: Saját felvétel)

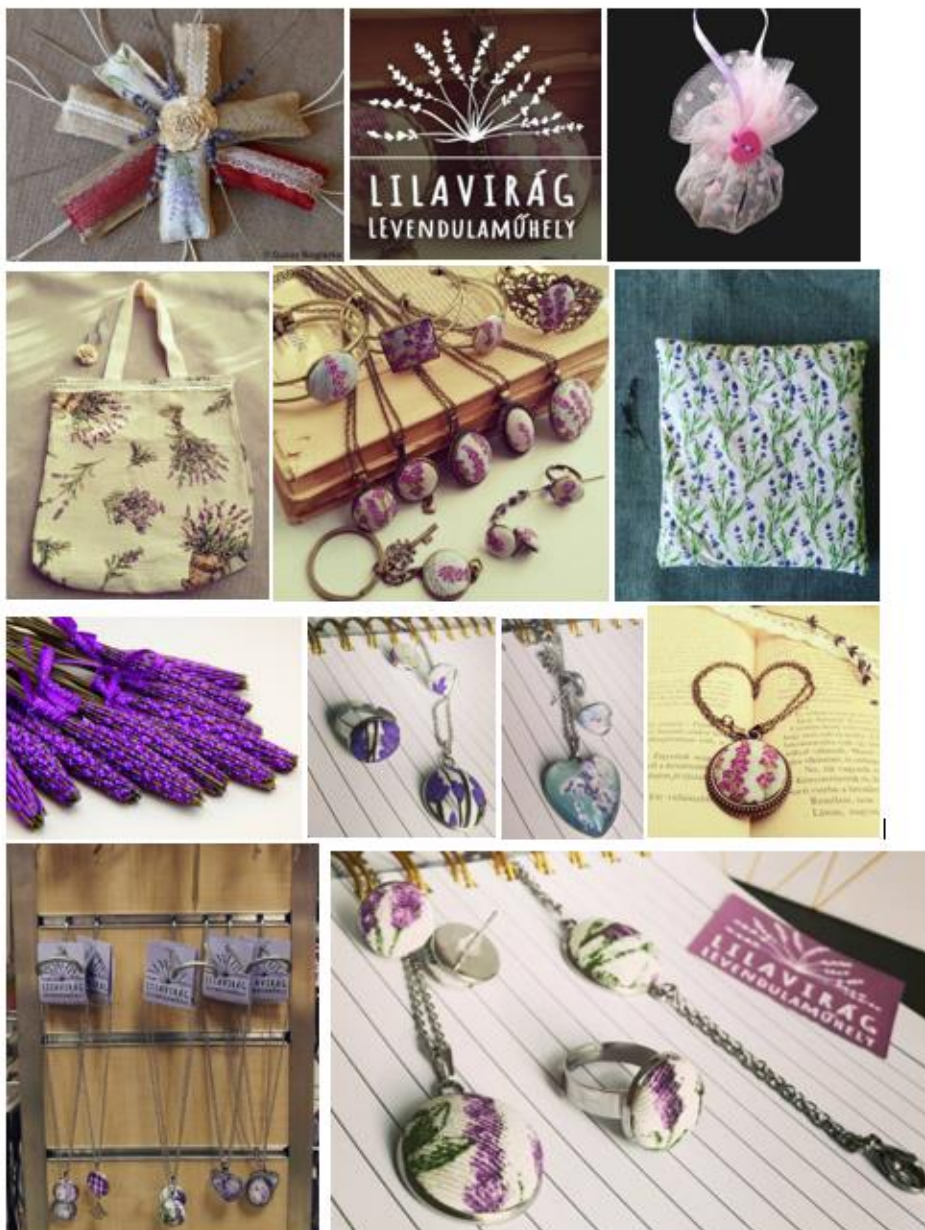
6. Melléklet: Néhány kép a Sár-hegyen lévő levendulásunkról
(Forrás: Saját felvétel)

7. Melléklet: Néhány pillanatkép a levendulás kézműves foglalkozásaimból és szüretből
(Forrás: Saját felvétel)

8. Melléklet: Néhány fotó a termékeimről
(Forrás: Saját felvétel)

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakedolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: GURUZ BOGLÁRKA
A Hallgató Neptun kódja: KFG32P
A dolgozat címe: A VALÓDI LEVENDULA CLAVANDULA ANGUSTIFOLIA
TERMESZTÉSE ÉS TURISZTIKAI CÉLÚ FELHASZNÁLÁSA
A megjelenés éve: 2024 SAJÁT VÁLLALKOZÁS PÉLDÁJÁN KÖRÉSTÜL
A konzulens intézetének neve: NÖVÉNYTERMESZTÉSI-TUDOMÁNYOK INTÉZET
A konzulens tanszékének a neve: AGRONÓMIA TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakedolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Gyöngyös 2024 év APRILIS hó 21 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

NYILATKOZAT

Gurúz Boglárka (hallgató Neptun azonosítója: **YFG3ZP**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / **nem javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem**

Kelt: Gyöngyös, 2024.04.22.

belső konzulens